

megtudniuk, hogy a La Chatelier-elv, vagy az Onsager-elmélet hogyan kerül felhasználásra a közgazdaságtudományban, vagy a kémikusoknak hasonlóan érdekes lehet a Brüsszelerátor modell alkalmazása a gazdasági evolúcióban, a biológusoknak pedig a mezőelmélet, a biológiai tér ökológiai mo-

dellekben történő felhasználása. (*Móczár József: Fejezetek a modern közgazdaságtudományból. Sztochasztikus és dinamikus nemegyensúlyi elméletek, természettudományos közelítések. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2008, 608 p.*)

Nováky Erzsébet

a közgazdaságtudományok doktora, jövőkutató

Ormos Mária: Németország története a 20. században

Németország 19–20. századi történelmének egyik vagy másik korszaka, ez vagy az a problémája nemcsak a német, hanem a világ történései közül is sokakat foglalkoztatott, ma is foglalkoztat, és amíg lesz történetírás, foglalkoztatni is fog. A német császárság késői létrejöttének (1871) körülményeiről, Németország I. és II. világháborúban játszott szerepéről, a holokauszt borzalmairól és a két német állam hidegháborús történetéről írott könyvek a világ nagy könyvtáraiban egész termeket, illetve emeleteket töltöttek meg. E tengernyi könyv közül néhányat Ormos Mária írt, aki – a magyar történészek között ma már szinte egyedülként – Európa 20. századi történetében éppoly otthonosan mozog, mint Magyarországon. Ormos német történelem iránti érdeklődésének első jele az európai fasizmusok összehasonlító vizsgálata volt. Ennek első eredménye, melyet Incze Miklóssal közösen jegyzett, 1976-ban jelent meg (*Európai fasizmusok, 1919–1939*), a második pedig, melyet már egyedül írt, 1987-ben (*Nácizmus, fasizmus*). Az utóbbiból logikusan következett nagy sikerű, először 1993-ban kiadott Hitler-életrajza. S végül nem elhanyagolható előzmény az sem, hogy 1998-ban Ormos a nemzetközi kapcsolatok 1914 és 1945 közötti történetét is megírta (*Európa a nem-*

zetközi küzdötteren). Ilyen előmunkálatok után nem meglepő, inkább magától értetődő, hogy az 1871 utáni német történelem szintetikus jellegű összefoglalására is vállalkozott.

A munka szerkezete az időrenden alapul. Az első fejezet az 1871-es német egységhez vezető utat mutatja az 1648-as vesztfáliai békétől. Ezt a császárság közel félévszázados története követi, beleértve Németország első világháborús szereplését is. Ezután kisebb egységek következnek nagyobb terjedelemben. A weimari köztársaság kicsit több mint tíz éve éppúgy egy fejezetet kap, mint a nemzetiszocialista rendszer, „Hitler háborúja” és a háború utáni átmeneti időszak az ország 1949-es kettéosztásáig. Ezt követően ismét nagyobb léptékre vált a szerző. Az NSZK és az NDK negyvenesztendő történetét egyaránt egy-egy fejezetben tárgyalja. Végül, két rövid, de külön fejezet foglalkozik a német egység 1989–90-es létrejöttével és az azóta eltelt, immár két évtized történetével. A munka tehát, melynek kronológiai súlypontja a két világháború közötti és a II. világháború alatti időszakra esik, érdemben az 1870 és 1990 közötti százhusz év történetét tekinti át.

Érdeklődésének és eddigi munkásságának megfelelően Ormos Máriának ez a könyve is politika- és eszmetörténeti jellegű. Ezen belül a kül- és belpolitikának egyaránt nagy jelentőséget tulajdonít, miként a politikai mozgást befolyásoló nézeteknek, eszméknek is. Látóköréből természetesen a gazdasági

fejlődés vagy visszaesés, a társadalmi viszonyok, valamint a tudományos és művészeti élet legfontosabb fejleményei és összefüggései sem hiányoznak. Ám ezekkel kisebb terjedelemben foglalkozik, mint a politikai változásokkal és az ideológiai háttérrel. Ha a kötet enciklopédikus jellegű kézikönyv lenne, és szakemberekhez szólna, ez valószínűleg csökkenené használhatóságát. Ez a munka azonban – mint előszavában a szerző ezt világossá is teszi –, nem „szűk értelemben vett tudományos munka”, hanem a tudományos ismeretterjesztés kategóriájába tartozik. Vagyis nem a szaktörténészek szűk, hanem a történelem iránt érdeklődők szélesebb táborához szól. Mint ilyen: kiváló.

A kötet kiválósága több tényezőnek köszönhető. Ezek közül legfontosabb maga a szerző. Ormos Mária gazdag kutató tapasztalattal és hosszú oktatói gyakorlattal rendelkezik. Ebből adódik, hogy nemcsak alaposan ismeri témáját, hanem azt közérthetően el is tudja mondani. Nem gondolja, hogy a munka értéke a használt idegen szavak és a történelmi terminus technikusok magas számától függ. Éppen ellenkezőleg: úgy gondolja, hogy ami magyarul és közérthetően is elmondható, azt nem érdemes bonyolítani és idegen szavakkal megtűzdelni. Mily ritka tulajdonság – még a jó történészek között is! A szöveget jegyzetek sem terhelik; a felhasznált magyar, német, francia és angol szakkönyvekről egy irodalomjegyzék tájékoztat. Mindezeket Ormos Mária a magyar nyelvnek is mesztere. Gördülékenyen és olvashatóan ír. Vagyis minden olyan tulajdonsággal rendelkezik, ami egy szélesebb közönséghez szóló történelemmel szemben elvárás lehet.

A közérdeklődésre számot tartó téma, a szerző felkészültsége és az igényes ismeretterjesztésre való képessége mellett a kötetet más

tényezők is sikerre ítélik. Régiesen e tényezőket összefoglalóan „külcsinnek” nevezhetnénk. Ezzel azonban nem biztos, hogy kifejeznénk azt, amire gondolunk. Ha az olvasó kézbe veszi a munkát, akkor először különleges, albumszerű formáját konstatálhatja. Ha kinyitja, akkor látni fogja, hogy Ormos Mária szövegéhez hallatlanul gazdag mellékletanyag társul. Annyira gazdag, hogy az szinte már nem is melléklet. Ezek a „csatolmányok” részben szintén szövegek: rövid életrajzok, forrásrészletek és fogalommagyarázatok, melyek színben és betűformában is különböznek a főszövegtől. Részben azonban térképek, táblázatok és legfőképpen fotók. Minden fejezetet egy-egy egész oldalas fénykép és egy színes térkép vezet be. A fotó a tárgyalt korszak legmeghatározóbb egyéniségét ábrázolja, a térkép az éppen akkori Németországot mutatja valamilyen szempontból. Az egyes fejezeteken belül ugyancsak egymást követik a fényképek és a térképek. Szinte nincs átlagos oldal, amelyen legalább két fotó ne lenne található. Ezek között portrék és tömegjelenségek éppúgy akadnak, mind csendjelek, plakátok és jelképek. Színesek és fekete-fehérek, kicsik és nagyok. És mindig arról szólnak, azt erősítik, amiről azokon az oldalakon Ormos Mária éppen ír.

A fentiekért elsősorban Rácz Árpádot, a kötet szerkesztőjét és képszerkesztőjét illeti dicséret. Ő gyűjtötte és válogatta a kötetben közölt fotókat, és részben az egyéb mellékleteket is. A célnak megfelelően, tehát didaktikusan megrajzolt térképek Sebők László, a fotók kiváló minősége Gottl Egon, a „design” egésze pedig Czeizel Balázs hozzáértéséről tanúskodik. Talán nem túlzás kijelenteni, hogy ezzel és néhány korábbi albumszerű könyvével Rácz Árpád történész-szerkesztő külön műfajt teremtett a magyar könyvpiac-

con. E műfaj úgy egyesíti a színvonalas történelmi szöveget a multimédia modern világának „linkjeivel” és képi megoldásaival, hogy a könyvpiacot elborító igénytelen bulvár-ismeretterjesztés és a tartalmilag korrekt, ám formailag ötletlen, unalmas és ezért a potenciális olvasók többségéhez el sem jutó hagyományos ismeretterjesztés csapdáit egyaránt elkerüli. (*Ormos Mária: Németország története a XX. században. Rubicon-Könyvek. Budapest: Rubicon, 2008, 439 p.*)

Romsics Ignác
történész

CONTENTS

Marketing Geography in Focus

Guest Editor: Tamás Sikos T.

T. Tamás Sikos: Key Issues and Development of Marketing Geography	642
Mihály Simai: The Global Chains, Shopping Centres and the Hungarian Market.....	651
Gábor Karsai: Is the Worst Over? (Current Tendencies of Home Trade)	657
Pál Beluszky: At the Bottom of the Pyramid – Basic Supply – Retail in (Small) Villages ...	664
Pál Tomcsányi: The Geographical Relations of Marketing – From the Perspective of Agriculture	672
Mrs István Hoffmann: Consumers's Interests Have to Be Served by Producer and Seller Jointly	680
Gábor Rekettye: The Position of Private Labels in the Brand Competition	685
József Kandikó: Coded Customers, Net-Snared Consumers.....	691
Miklós Kurucz – László Lukács – Dávid Siklósi – András Benczúr – Károly Csalogány – András Lukács: Connection and Distance: Telephone Usage Analysis in Hungary ...	697

Study

Péter Szépfalusy: Pál Gombás Was Born 100 Years Ago	707
Péter Lakatos: Miracle of Nature: Calcium in the Focus	710
Gábor Palló: Darwin's Way in Hungary	714

Academy Affairs

The General Assembly of the MTA	727
Győző Ferencz: Contact As Metaphor	740
Appeal.....	743

<i>The Scientists of the Future</i>	744
---	-----

Obituary

Zsolt Harnos (<i>István Láng</i>)	755
László Jéki (<i>János Pach</i>)	757

<i>Outlook (Júlia Gimes)</i>	759
------------------------------------	-----

<i>Book Review (Júlia Sipos)</i>	763
--	-----